

Het Groene Blad

Eerbeek en omstreken Jaargang 30 februari 2018

Uitnodiging Algemene Ledenvergadering

Ouwe kost(-baarheden)

Bomen en de wet

Colofon

IVN EERBEEK-E.O.

IVN, INSTITUUT VOOR NATUUREDCATIE EN DUURZAAMHEID EERBEEK EN OMGEVING, IS EEN VERENIGING VAN VRIJWILLIGERS DIE MENSEN BETREKT BIJ HUN (GROENE) LEEFOMGEVING, NATUUR, MILIEU, EN LANDSCHAP IN DE GEMEENTE BRUMMEN/ EERBEEK.

IVN EERBEEK ORGANISEERT ACTIVITEITEN ZOALS WANDELINGEN, CURSUSSEN EN WERKEN IN HET GROEN VOOR IEDEREEN.

LID OF VRIEND WORDEN? MELD JE AAN VIA MAIL AAN BIJ SECRETARIS@IVN-EERBEEK.NL

CONTRIBUTIE (PER JAAR):

LEDEN: € 24,-

DONATEURS: € 12,-

HUISGENOOTLEDEN € 12,-

VRIEND VAN IVN EERBEEK € 48,-

TE BETALEN OP IBAN. NL17 RABO 0309 230 705 T.N.V. PENNINGMEESTER IVN EERBEEK.

OPZEGGING VÓÓR NOVEMBER BIJ SECRETARIS@IVN-EERBEEK.NL

WIJZIGINGEN IN ADRESGEGEVENS OOK E-MAILADRES, MELDEN BIJ SECRETARIS@IVN-EERBEEK.NL.

BESTUUR

VOORZITTER:	JOS ROULAND	VOORZITTER@IVN-EERBEEK.NL
SECRETARIS:	HERMAN HESKAMP	SECRETARIS@IVN-EERBEEK.NL
PENNINGMEESTER:	GERRIE DEN BESTEN	PENNINGMEESTER@IVN-EERBEEK.NL
LID:	LAMBERT KOUWENBERG	LKOUWENBERG142@GMAIL.COM
LID:	VACANT	

CONTACTPERSONEN WERKGROEPEN

EXCURSIES	SANDRA OMLO	EXCURSIES@IVN-EERBEEK.NL
FOTO	JOOP GERRETSE	FOTO@IVN-EERBEEK.NL
NATUURTUIN	GERARD NIJHOF	NATUURTUIN@IVN-EERBEEK.NL
PUBLICITEIT	GERARD BOSCH	PUBLICITEIT@IVN-EERBEEK.NL
SCHOLING	HERMA SCHERPENZEEL	SCHOLING@IVN-EERBEEK.NL
VENEL	JOS ROULAND	VENEL@IVN-EERBEEK.NL
JEUGD	VACANT	

Het Groene blad

Het groen blad is het contact - en informatieblad van IVN-Eerbeek en verschijnt minimaal vier maal per jaar. Het blad is van en voor leden. Ingekomen stukken zijn harte welkom.

Overname van artikelen is toegestaan na schriftelijke toestemming van de auteur en de redactie.

Redactie, Gerard Bosch, Jan Groenhof, Lambert Kouwenberg en Jan Coenraads.

Kopij voor het groene blad kan worden verstuurd naar:
Redactie Het Groene Blad, Weverweg 7, 6961 KM Eerbeek
E-mail: redactie.hgb@gmail.com

Het Groene Blad is eveneens te lezen op de website van IVN-Eerbeek en omstreken
www.ivn-erbeek.nl onder publicaties.

Opmaak en vormgeving, Herman Heskamp en Ronald Geerlof.

De uiterste inzenddatum kopij voor het volgende nummer is 1 april 2018.

ISSN 2543-117X

Het Groene Blad

IVN afdeling Eerbeek - Februari 2018

Redactioneel

Het zal u zeker zijn opgevallen dat ons afdelingsblad een kleine gedaanteverandering heeft ondergaan.

Herman Heskamp en Ronald Geerlof hebben namelijk het opmaakwerk van Gerard Bosch overgenomen. Het zal voor hen zeker even wennen zijn om de kopij en de illustraties te plaatsen in het sjabloonprogramma dat de drukker van Het Groene Blad voor zijn klanten beschikbaar stelt. Ook voor u als lezer zal het uiteindelijke resultaat vast even wennen zijn. Het opdelen van redactie en opmaak maakt het noodzakelijk om de sluitingsdatum voor kopij strikt aan te houden.

Zoals u in de colofon kunt zien, is de redactie aangevuld met enkele kritische leden wat ons blad beslist ten goede zal komen. Het is altijd goed als de aangeboden artikelen door meerdere personen worden nagelezen, want dat vermindert de kans op spel- en schrijffouten. Een garantie voor een vlekkeloos taalgebruik is het echter niet, temeer omdat het de bedoeling is de schrijfstijl van auteurs zo goed mogelijk te handhaven. Wilt u zelf een bijdrage leveren aan een van de komende nummers van ons blad, stuur deze dan naar het emailadres: redactie@ivn-erbeek.nl. Tekst en foto's of illustraties gescheiden, dus als afzonderlijke bestanden, in uw mail meesturen.

Sinds afgelopen najaar beschikken wij over een eigen domeinnaam: ivn-erbeek.nl. Bij deze domeinnaam zijn een aantal emailadressen aangemaakt. Het redactieadres is daar een van (zie hiervoor). Andere mailadressen zijn toegankelijk aan de leden van het dagelijks bestuur en aan de coördinatoren van de werkgroepen. Verder kunnen wijzigingen die betrekking hebben op leden en donateurs worden doorgegeven aan ledenadministratie@ivn-erbeek.nl. Door gebruik te maken van deze emailadressen komt de post altijd bij de juiste persoon, ongeacht wie op dat ogenblik de functie vervult. Tot slot wensen wij u allen een gezond en voorspoedig 2018.

Voorplaat
Een winterse impressie uit de Imbosch.

Inhoud

4. Van het bestuur
6. Uitnodiging ALV
7. Ouwe kost(-baarheden)
10. Financiële afdracht landelijk
11. Paddenstoelenexcursie 2017
11. Werkgroep scholing
12. Bomen en wet
13. Pruikzwam
14. Imboschbeek
15. Cursus wilde planten KNNV
16. Agenda

Drukker
Editoo B.V. te Arnhem
Editoo B.V.
Schaapsdrift 49
6824 GP Arnhem
085 773 774 2
info@editoo.nl

Van het bestuur

AUTEUR: JOS ROULAND

Gerard Bosch stopt na heel veel jaren met het maken van de lay-out van het Groene Blad. Zijn grote inzet resulteerde in een schitterend verenigingsblad, waarvoor wij hem van harte danken. Hij blijft wel deel uitmaken van de redactie. Herman Heskamp en Ronald Geerlof nemen de lay-out werkzaamheden voor hun rekening.

Bert van der Saag en Herman Heskamp zijn druk doende met het werven van 'Vrienden van IVN-Eerbeek' waarmee instellingen, praktijken en bedrijven onze afdeling financieel kunnen ondersteunen (met een bijdrage van minimaal € 48,- per jaar). Hiervoor ontvangt men o.a. het Groene Blad, een gratis excursie of presentatie en een certificaat. Deze actie is opgezet voor het bekostigen van de drukkosten van het Groene Blad. Op dit moment is dat initiatief al zo succesvol dat ons Groene Blad voor 2018 hierdoor vrijwel geheel bekostigd kan worden. Wij zijn erg dankbaar voor dit initiatief waardoor ons prachtige verenigingsblad in gedrukte vorm kan blijven voortbestaan.

Herman Heskamp voerde afgelopen zomer een aantal (betaalde) wandelingen uit voor diverse recreatieondernemers in en rondom Eerbeek.

Onze microscopen zijn gerepareerd (de belichting was defect).

Helaas is eind 2017 onze (1 jaar oude) bosmaaier uit het schuurtje in de Harmanahof gestolen. Er wordt uitgekeken naar een vervanging (mogelijk een goed tweedehands exemplaar dat door Natuurmonumenten wordt ingeruild).

De werkgroep VENEL, bekend van het knotten van wilgen en twee keer per jaar meehelpen met grootschalig onderhoud van de Harmanahof, heeft sinds begin 2017 een nieuwe activiteit, namelijk het weer watervoerend maken van de Gravinnebeek. Deze beek staat droog omdat er twintig jaar geen onderhoud meer is gepleegd. De beek lag vol bladeren en takken en op de bodem vormde zich een dikke laag humus. De groep werkt elke woensdagmiddag van 13.00 uur tot 16.00 uur in de Gravinnebeek, behalve in de maanden mei t/m september. In het voorjaar zijn alle bladeren en takken uit de beek verwijderd en zijn een aantal struiken en boompjes uit de beek verwijderd en enkele boomstammen weggezaagd die over de beek lagen. Zo was in de zomer al 1000 meter beek schoon. Gemiddeld waren zes mensen actief. Helaas ging de bij de provincie aangevraagde subsidie voor de inzet van een graafmachine niet door. Vanaf half oktober is vanaf de hoofdspreng begonnen met het uitgraven van de beek. Hieraan werd gemiddeld met vier personen met de schop gewerkt en eind 2017 was 230 meter beek ongeveer 60 cm diep en 80 cm breed uitgegraven. Hierin stond ruim 25 cm water.

Het lijkt erop dat het plan, om de waterval bij het Kerstens Molentje weer te laten werken, kan worden gerealiseerd. Via de gemeente wordt waarschijnlijk subsidie verkregen om ongeveer 600 meter machinaal te laten uitgraven. (De eerste 300 á 400 meter vanaf de sprengkop ligt te diep voor een kleine machine. Dat moest in ieder geval met de schop gebeuren.)

De eigenares van het landgoed De Molenbeek is ook erg enthousiast en dankbaar doneerde een flink bedrag op de rekening van onze IVN-afdeling.

De werkgroep VENEL kan heel goed nieuwe leden gebruiken, zowel voor het knotten op zaterdagochtenden als voor het werk in de Gravinnebeek op woensdagmiddagen, beide van september tot mei. Belangstellenden kunnen zich aanmelden bij ondergetekende.

Er is (op verzoek van Natuurmonumenten) een nieuwe overeenkomst met betrekking tot het gebruik van de Harmanahof. Het vernieuwen van het schuurtje in de Harmanahof staat nog op de agenda. Het wachten is nog steeds op het bestemmingsplan van de gemeente Apeldoorn.

De landelijke en onze eigen website zijn vernieuwd en aan de nieuwe huisstijl aangepast.

Het landelijk statuut is vernieuwd en het statuut van onze afdeling wordt hierop aangepast.

Er is nog steeds een vacature voor een bestuurslid. Graag aanmeldingen hiervoor. Het is niet eng, maar best gezellig en in ieder geval nuttig. We vergaderen in principe vier keer per jaar (-op een maandagavond-).

Het landelijk ontwikkelde een meerjarenplan ('Meerjarenvisie IVN 2021', zie de landelijke website, www.ivn.nl) waaraan ook wij ons conformeren. Er wordt veel ingezet op jeugd en gezondheid, waarvoor wij helaas geen werkgroep meer hebben. Belangstellenden hiervoor kunnen zich bij het bestuur melden.

Binnen de gemeente Brummen is een Natuurmenu voor basisscholen beschikbaar. Zij kunnen al of niet tegen betaling excursies, lezingen enz. kiezen die aangeboden worden door diverse natuurorganisaties binnen en buiten de gemeente. IVN-Eerbeek staat hierin met een lesje en excursie over vlermuizen. Er is al belangstelling getoond. We kunnen kijken of we als IVN-Eerbeek nog meer kunnen aanbieden.

Plannen voor 2018 (met dank voor de diverse suggesties hiervoor van Henk de Bruin)

Weer deelnemen aan de Slootjesdag en de Natuurdag.

Een inventarisatie maken van de kennis en relevante opleidingen bij de leden van IVN-Eerbeek.

Een sjabloon ontwikkelen voor het jaarverslag van de werkgroepen om een beetje eenheid te scheppen binnen deze verslaggeving.

Bekijken of het nuttig is om het jaarverslag op nemen in Het Groene Blad en/of op onze website.

Meer openheid naar de leden bevorderen door e-mails van het regionaal/landelijk IVN door te sturen en/of te verwijzen naar de landelijke website.

Dit geldt ook voor nieuwsbrieven en uitnodigingen voor cursussen en workshops. Momenteel gebeurt dit al via onze website (www.ivn-erbeek.nl) onder nieuws en evenementen.

Meer aandacht binnen IVN-Eerbeek proberen te krijgen voor duurzaamheid, klimaat, milieu en landschap. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een oproep om als actief lid eens een parkje, slootkant, speeltuintje, ruig terrein in je eigen buurt te adopteren en te 'beheren' in welke vorm dan ook (thema 'Natuur in de buurt' uit IVN-2021).

Een jaarplan opstellen waarin alle al bekende activiteiten van het komende jaar met o.a. de data vermeld staan.

Nagaan of we aan bijscholing moeten doen om onze kennis up-to-date te houden (bv. met betrekking tot duurzaamheid).

(Tegen betaling) medewerking verlenen aan de certificering van het golfterrein van Groot Engelenburg.

Nieuw gestileerde IVN waterlelie

Uitnodiging

Hierbij nodigen wij alle leden en donateurs uit om op maandag 19 maart 2018 de Algemene Ledenvergadering van onze afdeling bij te wonen.

Deze wordt gehouden in het Pater Dekkerhuis, H.A. Lorentzstraat 22, 6961 XL in Eerbeek. De vergadering begint om 19.30 uur en zal naar verwachting om ca. 22.00 uur afgelopen zijn.

1. Opening door de voorzitter
  2. Mededelingen
  3. Bespreking van het verslag van de ALV van 6 maart 2017
  4. Jaarverslag van de afdeling van 2017
  5. Financieel jaarverslag 2017
  6. Verslag van de kascommissie, decharge penningmeester en benoemen van een nieuwe kascommissie
  7. Jaarplan en begroting van 2018
  8. Aanpassing statuut aan landelijke statuut.
  9. Huldiging jubilaris(sen)
  10. Wat verder ter tafel komt
- Pauze
11. Indien de tijd het toelaat, presenteert Herman Heskamp een quiz waarin de natuur in de breedste zin van het woord een rol speelt.

De stukken behorend bij de agendapunten 3, 4, 5, 7 en 8 ontvangen leden per email. Donateurs en vrienden kunnen deze opvragen bij de secretaris.

Punt 8. Tot wijziging van de statuten kan slechts in eerste instantie worden besloten met een meerderheid van twee derde van het aantal stemmen dat in een algemene ledenvergadering waarin tenminste drie vierde van de leden aanwezig of vertegenwoordigd is.

Indien dit niet lukt, wordt binnen veertien dagen daarna een nieuwe vergadering uitgeschreven binnen een termijn van vier weken, waarin de statutenwijziging opnieuw aan de orde wordt gesteld. In deze vergadering kan met tenminste twee derde van het aantal stemmen tot wijziging worden besloten. Het aanwezige aantal leden is dan niet doorslaggevend.

Herinnering contributie

Wij verzoeken vriendelijk, voor diegene die nog niet aan zijn verplichting heeft voldaan, het een en ander te controleren en indien van toepassing tot betaling over te gaan.

Ouwe kost(-baarheden)

SCHAAPHERDERS OP DE LOENERMARK

AUTEUR: BERT VAN DE SAAG

Als je in Loenen de Droefakkers zo'n 2,5 km oprijdt, kom je bij een parkeergelegenheid. Midden in het bos, wat op zich al uniek genoemd mag worden. Parkeer je auto of fiets, loop een 100 meter en zie, een pracht van een open terrein met twee schaapskooien.

Het dorp Loenen heeft altijd iets met schapen gehad. Vanouds waren er een aantal schaapskooien en herders. De mest was nodig voor het land. De schapen en herders verdwenen na de opkomst van kunstmest voor de landbouw en de dalende prijzen voor de wol. Het dorp miste echter de schapen. Dus er moest weer een herder met een kudde komen.

Rond de jaren '50 verbleef er in de zomer al vaak een zwervende herder met kudde. Dit was Willem Koestapel. Willem was de laatste rondtrekkende herder, zonder vaste verblijfplaats. Hij had, naast zijn kudde, zijn hond Herta en zijn koffer met een cape tegen regen en de kou, geen bezittingen. Op mensen was hij niet erg gesteld en hij ontweek die dan ook zoveel mogelijk. Op de vraag: "Ben je nooit eenzaam?", antwoordde hij steevast: "Eenzaam? Ik had een hond en tweehonderdvieftig schapen bie mie, sufferd!". De schapen gebruikte hij bij koude nachten als dekens. Hij kwam met zijn kudde in de zomer vaak naar de Loenen. In de winter verdween hij stilletjes om langs de IJssel en over de Veluwe te zwerven. In 1956 zorgde 'bosbaas' Jan Rozenboom met zijn mannen voor een schaapskooi en ook een woonschuur op de bosweide.

Willem had vertrouwen in de fam. Rozenboom, die bestond uit vader Jan, de juffrouw en het meidjen. Zij lieten hem regelmatig de krant voor in zijn huisje en vrouw Rozenboom kookte een prak voor hem. Willem was intussen al 82 jaar oud en zijn gezondheid ging achteruit. Maar gelukkig vond hij rust, na een avontuurlijk leven van rondtrekken met zijn 250 schapen. Op 86-jarige leeftijd overleed hij in 1961 in het bakhuisje achter de boswachters-

Foto: Archief Jac. Gazebeekstichting

woning. Hij ligt begraven te Loenen op de Hervormde begraafplaats onder een sobere steen, waarop staat "Willem Koestapel, schaapherder".

Jarenlang stond er een mooi beeldje van Koestapel op het terras van hotel De Loenermark. Het werd gemaakt door kunstenaar Ankie Borgers, die vroeger in Eerbeek woonde. Jammer genoeg is het beeld afgelopen jaar ontvreemd en niet weer teruggevonden. Over Willem Koestapel is veel te lezen in De Veluwenaar het weblog van de Jac. Gazenbeekstichting 2014.)

Wijgert met Schoonmoeder. Foto: Louis Fraanje

Na Willem kwam Wijgert van der Born. Wijgert kwam als jonge jongen uit het Gooi om de kudde over te nemen. Dit gebeurde echter niet, hij begon een geheel nieuwe kudde. Hij ging op "Steinhull" wonen, waar voordien de fam. van Boven jaren had gewoond. Wijgert verdiende 25 gulden per maand, daarbij had hij wel de schaapskooi en het huis. Toen hij aangaf hier niet van rond te kunnen komen, werd het 35 gulden. Hij kreeg verkering met Truus Rozenboom (het meidjen) en kwam er al snel achter dat je als schaapherder niet genoeg verdiende om een gezin te onderhouden. Hij ging bij Natuurmonumenten werken. Mede hierdoor verhuisden ze naar de buurtschap Imbosch, waar ze in de boswachterswoning kwamen te wonen. Na Wijgert's pensionering vertrokken ze naar De "Hindeberg aan de Schaapsallee. Zijn zoon Jaap woont nu in het witte boerderijtje op de Loenermark, waar vroeger de familie Van Ark woonde, op het laatst alleen nog de tweeling Wouter en Anton.

In 1966 kwam de derde herder Jan Mojel, die de kudde op geheel eigen wijze beheerde. De kudde kwam niet meer in de schaapskooi, maar verbleef dag en nacht ergens in een afgerasterd stuk bos of heide. Jan en zijn vrouw Ank hebben de kudde zo'n 25 jaar in hun bezit gehad. Toen Jan zijn vertrek in 1991 aankondigde, besloot de gemeente geen nieuwe herder aan te stellen. Jan ging met pensioen en vertrok naar Friesland, later naar Winsum in Groningen. De gemeente Apeldoorn, Natuurmonumenten en Geldersch Landschap & Kasteelen (GLK) besloten om geen schapen op de hei te laten lopen en gingen in 1990 over op Schotse Hooglanders.

Dit besluit viel niet goed, de inwoners van Loenen waren het er niet mee eens. De Stichting Schaapskudde Loenen

werd opgericht. Gerrit van de Spreng werd voorzitter van de Stichting. Door vele acties en aanhoudend enthousiasme werd de stichting gesteund. De nieuwe kudde werd gekocht in Rheden en lopend naar Loenen gebracht. In 2002 nam GLK de kudde over.

Sjoerd Stellingwerf

Er moest ook een nieuwe herder komen en dat werd: Sjoerd Stellingwerf. Hij was ongeveer vijf jaar herder op de Loenermark. Sjoerd werd echter ziek en moest stoppen als herder. In zijn tijd als herder was hij al bezig met het geloof. Later is hij hiermee doorgegaan en hij schrijft daar nog steeds over, o.a. "Herderstas" en gedichten in "Omgeslagen". Hij werd tijdens zijn ziekte geholpen door Hans Docter en Bennie Slief. Zij waren niet lang in dienst en fungeerden meer als invallers. Na Sjoerd kwam Rene Verhaar, een herder uit Rheden. Hij was eigenlijk meer voor honden en is maar een paar maanden geweest. Samen met Maaïke organiseert hij nog schapendrijven met honden.

Hij werd opgevolgd door herderin Agnes Kiemel, geboren in Groningen en herderin in Limburg. Zij kwam naar Loenen met haar man Mark Green in september 1998. Ook zij woonden op Steinhull en hadden het naar hun zin. Toch kreeg Mark heimwee naar Engeland en zij vertrokken in 2003. Hier heeft ze nu 800 schapen, maar trekt niet meer rond. Ze komt nog wel naar Loenen om te helpen bij het scheren.

Nadat Agnes was vertrokken kwam als negende herder Roelof Brandsma en hij was vervolgens herder van 2003 tot 2013. Voordat hij herder werd was hij eerst 31 jaar werkzaam bij het kadaster, maar schapen heeft hij altijd leuk gevonden. In 1999 kwam hij voor het kadaster in Apeldoorn werken. Tijdens een wandeling met zijn vrouw in de omgeving merkte hij op: "Je zult hier maar werken". Snel daarna werden er vrijwilligers gevraagd, Roelof bood zich aan en zie, twee jaar later ging hij zelf met een kudde op stap en weer twee jaar later werd hij herder in dienst van GLK.

Na tien jaar ging Roelof met pensioen. Op de vraag wat hij het meest zou missen, antwoordde hij: "Mijn kudde, ik

ken elk dier van de kudde. Alle schapen die hier nu rondlopen, heb ik geboren zien worden”. Het laatste schaap dat geboren werd, voordat Roelof herder werd in 2003, overleed eind 2013. “Daarmee is de cirkel rond en is het tijd om te gaan”, merkt hij lachend op. Roelof verhuisde naar Drenthe en heeft daar, met een paar vrienden, schapen!

Roelof Brandsma

Daarna kwam Arjen Daalhuisen uit Lunteren. Per 1 februari 2013 volgde hij Roelof Brandsma op en is hij dus de tiende herder die sinds 1956 de kudde leidt. Arjen is afkomstig uit Hilversum. Hij was voornamelijk bezig met paarden en ruim vijftien jaar bedrijfsleider op een grote manege in Otterlo. Dit beviel hem niet meer en omdat schapen en het africhten van honden altijd al zijn hobby's waren, ging hij op zoek naar ander werk. Hij werd herder van 300 schapen op de Utrechtse Heuvelrug. Echter, deze stonden op een vaste plek en hij wilde liever met de honden en de kudde op pad. Hij had wat contacten met Roelof en al vroeg hoorde hij dat deze met pensioen zou gaan. Arjen had toen zijn zinnen op die kudde gezet en werd de nieuwe herder. Hij woont nu met Julia op Steinhul, de schaapherders-woning.

Arjen Daalhuisen

Doel van de kudde is het onderhouden van de heidevelden. De schapen grazen op de heide en houden op die manier de heide op orde. Daarnaast wordt er ook gemaaid, dit is om de dikkere takjes weg te maaien waardoor de

schapen beter het gras er tussenuit kunnen vreten. Dit alles moet de vergrassing tegen gaan.

Er zijn acht heidevelden die bezocht worden, te weten:

- het Keizand,
- de Echoheuvel bij het vennetje,
- de heide “bij van Ark”,
- Heidens klep,
- de Valenberg, in de volksmond de Pisberg.
- de Totel, (wie weet hiervan de betekenis?),
- de Zilvense hei en de Kouwerik,
- het Zilven, het heideveldje vlak bij Hotel Zilven

Deze liggen in het gebied van GLK tussen Loenen en de Imbosch. De kudde bestaat nu uit zo'n 300 schapen en dat kan soms wel oplopen tot 400. Gewoonlijk hanteert men de vuistregel: 'een schaap per hectare grond' en de heidevelden op de Loenermark beslaan ca. 240 hectare. Op dit moment zijn er geen heidekoetjes en of die weer terugkomen hangt af van het fokbeleid en ook wel een beetje van het beeld dat je dan te zien krijgt. Bekende attracties zijn Lammetjesdag, begin maart en het Schaapscheren in juni. De kudde komt dan aan bij de plek waar zij worden ontdaan van hun vacht.

Kudde op de Droefakkers. Foto: FotoCreatives / Frank Peters

Het schapenscheren is een intensief werkje en kost de dames en heren dan ook menig zweetdruppeltje. In het verleden kregen de scheerders na afloop een maaltijd aangeboden in de schaapskooi. De maaltijd bestond uit zoute stokvis met aardappelen en boterjus. Het was geen duur maaltje, want de herders hadden het niet breed. Maar door de zoute maaltijd werd het vocht goed vast gehouden en alles was dus snel weer op peil. Het toetje bestond uit warme rijstepap met bruine suiker en als de verdienen het toelieten, werd er ook nog brandewijn bij geschonken. Deze traditie kwam voor in o.a. Elspeet, Rheden en Loenen maar wordt tegenwoordig alleen in Ede nog gebruikt.

Als je kijkt hoeveel belangstelling er is voor Lammetjesdag en schaapsscheren, moeten we zeker ons best doen om ze in stand te houden. Gelukkig zijn er met mij veel mensen hier mee bezig. Ik weet dat er nog veel meer is te vertellen over de herders en hun kuddes en dank dan ook allen die ik sprak en die mij hielpen om dit op papier te krijgen.

Mochten er nog op- of aanmerkingen en aanvullingen zijn, laat mij ze weten.

Ik kan u aanraden: Ga de natuur in en geniet van al het mooie dat wij nog hebben.

Financiële afdracht aan de landelijke IVN-organisatie

AUTEUR: JOS ROULAND

Zoals in onze afgelopen algemene ledenvergadering is besloten, wordt de jaarlijkse contributie aan onze lokale afdeling van het IVN voor 2018 (minimaal) € 24,00. Hiervan wordt € 12,00 afgedragen aan de landelijke organisatie. Voor huisgenootleden wordt dat € 2,00.

Leden die zich via de landelijke website hebben aangemeld, betalen ook minimaal € 24,00 per jaar. Hiervan wordt de helft geretourneerd aan de lokale afdeling. Dit is bij een bijdrage van € 24,00 dus ook € 12,00.

Betaalt iemand bijvoorbeeld € 50,00 (in plaats van € 24,00) dan ontvangt de afdeling hiervan ook de helft, dus € 25,00. Schrijft iemand zich rechtstreeks in als lid bij de penningmeester of secretaris van de plaatselijke afdeling en betaalt eveneens € 50,00 dan is de afdracht naar de landelijke organisatie € 12,00 en blijft er dus € 38,00 over voor de lokale afdeling.

Naast de bijdragen van de lokale IVN-afdelingen ontvangt de landelijke organisatie subsidies van diverse bedrijven en instanties, zoals de Nationale PostcodeLoterij. Hoe meer leden de vereniging heeft, hoe meer subsidie deze kan ontvangen en hoe belangrijker de vereniging is als gesprekspartner van overheden en andere verenigingen die zich inzetten voor natuur en milieu.

Nu kunnen we ons afvragen wat het nut is van onze landelijke organisatie, waar ruwweg de helft van de contributie naar toe gaat. Ik noem (in willekeurige volgorde) een aantal zaken waarvoor de landelijke IVN-organisatie van belang is. Deze lijst is niet uitputtend.

Opzet en onderhoud van de landelijke website met doorverwijzing naar de websites van de lokale afdelingen. Tevens kunnen de afdelingen hun activiteiten zoals cursussen en publiekswandelingen via deze website aankondigen.

Ontwikkelen van logo en huisstijl.

PR-activiteiten, mede om het aantal leden te vergroten. (IVN telt nu 168 lokale afdelingen met meer dan 24.000 leden.)

Ontwikkelen van een statuut, ook voor de lokale afdelingen en het bijdragen in de notariskosten voor de lokale afdelingen.

Ontwikkelen van een voorbeeld huishoudelijk reglement (voor de afdelingen).

Webshop en fysieke winkel (het Woldhuis in Apeldoorn) waar leden met 10 % korting artikelen kunnen kopen als verrekijkers, loepen, zoekkaarten, natuurboeken, natuurpakketten, IVN-kleding, veldwerkmateriaal, natuurspelen, onderwijsmateriaal voor scholen, enz.

(Mee-)organiseren van o.a. slotjesdagen, natuurontbijten en modderdagen.

Onderhoud van ledenadministratie voor de afdelingen.

Gesprekspartner van overheden, instellingen en bedrijven over natuur- en milieuzaken.

Ontwikkelen van cursusmodules voor de natuurgidsencursus.

Beschikbaar stellen van cursusmateriaal voor diverse cursussen (soms gratis).

Uitgeven van een landelijk verenigingsblad en nieuwsbrieven.

Organiseren van themadagen voor contacten en uitwisseling van ervaringen met leden.

Ontwikkelen en meefinancieren van een wandelapp voor smartphones.

WA- en ongevallenverzekering voor alle leden en een aansprakelijkheidsverzekering voor bestuurders.

Ondersteuning bij het organiseren van lokale cursussen.

Paddenstoelen excursie 2017

AUTEUR: SANDRA OMLÓ

Startpunt De Korenmolen in Eerbeek. Om 14.00 uur was het heerlijk weer. Er stonden 31 mensen, onder wie vijf kinderen, klaar om met Jan Groenhof, Aad van Leeuwen, Herma Scherpenzeel en mij op zoek te gaan naar paddenstoelen. Herma ging op pad met de kinderen en hun begeleiders. Jan Groenhof werd onderweg bijgestaan door onze trouwe gast Bert. Aad had te kennen gegeven dat hij nog te weinig wist van paddenstoelennamen. Toevallig reed ik vanuit Dieren mee met Rob Timmerman, gids van IVN-Oost Veluwezoom en kenner van paddenstoelen en hun namen. Aad wist de route en waar leuke paddenstoelen stonden en Rob kon hem aanvullen tijdens de wandeling. Ik ging op pad met 8 mensen.

Rode koolzwam Foto: Sandra Omló

Tijdens de voorwandeling zagen we veel interessante zwammen. Gelukkig ook een paar vliegenzwammen. Verder waren er veel boleten, mycena's, zwavelkoppen, grote en zelfs kleine stinkzwammen. En we konden een lekker (fantasie)maaltje samenstellen van rodekool(zwam), aardappel(bovist), biefstuk(zwam) of spekzwaard(zwam) met een honing(zwam)sausje.

Aan het einde van de wandeling konden we genieten van een grote groep gekraagde aardsterren en drie mooie parasolzwammen. Nadat iedereen klaar was met het bewonderen en fotograferen van deze mooie paddenstoelen zag Ruud van Blanken nog een tak met prachtige judasoren. Deze bijzondere zwammen moesten natuurlijk ook nog op de foto.

Nadat ik bij De Korenmolen iedereen bedankt en de andere gidsen gesproken had, bleek dat het voor het publiek en de gidsen een leerzame, mooie en gezellige excursie was.

Werkgroep Scholing

AUTEUR: HERMA SCHERPENZEEL

De scholingswerkgroep probeert ieder jaar weer een aantal interessante en nuttige activiteiten te organiseren waar alle leden en donateurs welkom zijn. Wij zoeken naar thema's die in onze regio actueel zijn of die gewoon je kennis opvrijzelen, kortom: bijspijkeren!

Voor de eerste periode van 2018 hebben we het volgende op het programma staan:

De eerste lezing, 18 januari, ging helaas niet door vanwege de weersomstandigheden.

Woensdag 21 maart, 19.30 uur in de Klaproos, Korenbloemstraat 21, 6991VN Rheden: Presentatie met als thema: 'Iedere vogel zingt zijn lied', het herkennen van vogelzang in het voorjaar, door Lambert Kouwenberg en Joop Gerretse.

Hierbij hoort een excursie op het landgoed Voorstonden op zondag 25 maart. Vertrek om 7.30 uur vanaf de parkeerplaats aan de Voorsterweg in Voorstonden.

Om ook alvast in je agenda te zetten: woensdag 13 juni, Excursie Velperwaarden o.l.v. Andre ten Hoedt en/of Tineke Velhorst van Natuurmonumenten. Nadere informatie volgt.

Bomen en de wet

AUTEUR: HERMAN HESKAMP

Een bron van verwarring zelfs onder de nieuwe natuurwet.

- Wanneer wel en wanneer niet kappen?
- Wat is een bos
- Hoe wordt de bebouwde kom omschreven?
- Is er een herplantplicht?

De Flora- en faunawet schrijft geen periode voor wanneer bepaalde werkzaamheden wel en niet uitgevoerd mogen worden. Wel staan in de wet verboden geformuleerd. Door bomen te kappen in het broedseizoen kunnen de volgende verbodsbepalingen overtreden worden. Artikel 9 (doden van dieren), artikel 11 (beschadigen van nesten) en artikel 12 (beschadigen van eieren). Met andere woorden, wanneer er zich geen nesten van vogels in het plangebied bevinden mag u de werkzaamheden gewoon uitvoeren. Na 15 maart mag dus gewoon gekapt en gesnoeid worden.

In de Flora- en faunawet is echter ook een (zorg)plicht opgenomen. Hierin staat: "dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken".

Om nog even terug te komen op de datum 15 maart. Indien er wordt gewerkt conform de Gedragscode bosbeheer van het boschap dan is het inderdaad niet toegestaan om in loof- en gemengd bos in de periode van 15 maart tot 15 juli werkzaamheden uit te voeren. Waarschijnlijk is hierdoor dan ook het idee ontstaan dat na 15 maart geen kapwerkzaamheden meer mogen worden uitgevoerd.

De Wet Natuurbescherming vanaf 2017
Sinds 2017 is de Wet Natuurbescherming ingesteld. Deze

wet vervangt de Flora- en faunawet, de boswet en de Natuurbeschermingswet 1998. Door één wet te hanteren moeten de regels makkelijker te begrijpen en te hanteren zijn. De Wet Natuurbescherming gaat ook in op de omgangsvorm en verboden met betrekking tot dieren in Nederland. Zo stelt de wet voor vogels dat het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren of het wegnemen van nesten strafbaar is. Daarnaast is het opzettelijk storen van vogels ook niet toegestaan.

Onderhoud aan bomen zal toch gepleegd moeten worden. Eigenaren van bomen zijn namelijk verantwoordelijk voor hun bomen en moeten voldoen aan de algemene zorgplicht. Om aan de zorgplicht en de wetten uit de Wet Natuurbescherming te voldoen is het van belang om bomen te kappen en te snoeien buiten het broedseizoen van vogels.

Kortom, onder de Wet Natuurbescherming zal minder vaak een ontheffing nodig zijn voor het storen van vogels omdat niet alleen sprake moet zijn van een opzettelijke storing, maar ook nog van een storing die van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort. Of sprake is van een dergelijke wezenlijke invloed, zal moeten worden onderzocht door een ecooloog. Afhankelijk van de zeldzaamheid van de vogelsoort zal bijvoorbeeld rekening worden gehouden met de gevolgen voor de lokale, regionale, landelijke, dan wel Europese populatie.

De Boswet heeft tot doel het areaal bos en houtopstanden te beschermen. Bos mag daarom niet zomaar worden gekapt. Houtopstanden die onder de Boswet vallen, mogen alleen worden gekapt onder bepaalde voorwaarden. Allereerst moet de eigenaar de kap van te voren melden. Daarnaast dient de eigenaar van het bos ervoor te zorgen dat drie jaar na het kappen van het bos, hetzelfde areaal bos aanwezig is in de vorm van jonge beplanting.

Bovenstaande geldt voor houtopstanden van 10 are en groter en een bomenrij van 20 bomen en meer. Niet alle houtopstanden vallen onder de werking van de Boswet. Zo zijn bomen op erven en tuinen en een rij wilgen of populieren op of langs landbouwgronden uitgezonderd en is de Boswet niet van toepassing binnen de bebouwde kom.

Kerstbomen, kweekgoed, fruitbomen, windschermen om boomgaarden, Italiaanse populieren, linden, paardenkastanjes en treurwilgen vallen ook niet onder de bescherming van de Boswet.

De Wet Natuurbescherming beschermt geen houtopstanden binnen de bebouwde kom. Waar de grens van de bebouwde kom ligt, wordt bepaald door de gemeenteraad. Anders dan de naam wellicht doet vermoeden, gaat het hier niet om de grens van de bebouwde kom op grond van de Wegenverkeerswet.

In de Wet natuurbescherming is weer gekozen voor de meld- en herplantplicht voor het vellen van houtopstanden. Houtopstanden die onder de werking van de Wet Natuurbescherming vallen, mogen alleen worden gekapt als aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Allereerst moet de kap van tevoren worden gemeld. Anders dan onder de Boswet moet de kap vanaf 1 januari 2017 worden gemeld bij Gedeputeerde Staten van de provincie. Provinciale Staten bepalen welke gegevens moeten worden verstrekt en de termijn en de wijze waarop moet worden gemeld. Na de (gemelde) kap dient de eigenaar van het bos ervoor te zorgen dat drie jaar na het kappen van het bos, hetzelfde areaal bos aanwezig is in de vorm van jonge beplanting. Het herbeplanten van het perceel kan plaatsvinden door aanplant, bezaaiing, natuurlijke verjonging of het op andere wijze realiseren van een nieuwe houtopstand.

Zoals u ziet is het nog steeds niet bijzonder helder en er zijn nog meer uitzonderingen maar het gaat te ver om die hier allemaal te vermelden.

Pruikzwam

DOOR GERARD BOSCH

Van een van onze donateurs, de familie Postma uit Brummen ontvingen wij een brief met daarbij een prachtige foto van een paddenstoel. Toen ik de envelop opende en de foto eruit nam, dacht ik heel even dat ik naar het achterhoofd van Donald Trump zat te kijken. Wat ik zag was daar echter niet oranje genoeg voor. Het was wel onmiddellijk duidelijk dat het hier om een pruik ging, maar dan wel een pruikzwam.

De pruikzwam is een Rode lijstsoort en daarom was 2016 het jaar van de pruikzwam. Dat betekent, dat hij zeldzaam is, niet alleen in ons land, maar overal waar hij voorkomt. Hoeveel exemplaren er jaarlijks worden waargenomen is niet duidelijk maar dat zijn er bij lange na nog geen honderd. Doordat hij vrij groot is en opvallend licht van kleur vermoedt men dat er jaarlijks nogal wat dubbele meldingen worden doorgegeven.

Het exemplaar op de foto vond de familie Postma in de bossen van het landgoed Leuvenum in de gemeente Ermelo op de Noord-Veluwe. Vanuit de verte leek het hen

eerst om een plastic zak te gaan en die wilden zij als afval meenemen. Op de beuk bleek echter een onbekende paddenstoel te groeien die de moeite van een foto waard was.

Foto: Gerard Bosch

De pruikzwam behoort tot de parasitaire zwammen die witrot van het hout veroorzaakt. Hij lijkt niet erg agressief te zijn, want een aangetaste boom kan nog jarenlang mee zonder zichtbare schade. De schimmel groeit in loofbomen en dan vooral in beuken. Daar zijn de vruchtlichamen dan te in spleten en holten van de boom.

Overigens krijg ik de indruk dat afgelopen najaar ook pruikenzwammen wat meer te zien waren dan in andere jaren want van een meer mensen zag ik foto's die zij met hun mobieltje maakten. Meer informatie over deze fraaie paddenstoel is op diverse plaatsen op internet te vinden.

Leden en donateurs

Nieuw lid: Mariël Schotpoort, Eerbeek

ivn natuur
educatie
Eerbeek e.o.

Nieuwe logo IVN Eerbeek

Imboschbeek

AUTEUR: GERT JAN BLANKENA

De Imboschbeek (beter: de Imbossprengh) is het verhaal van een tragedie. Ooit is er een sprengh gegraven vanuit de buurtschap de Imbosch naar Eerbeek. Op een kaart uit 1629 is deze drie kilometer lange beek duidelijk zichtbaar en stroomt naar het landgoed Coldenhove (Koldenhove) bij Eerbeek om daar watermolens aan te drijven. De oudst bekende watermolen daar is de Coldenhove molen, die al in 1295 wordt genoemd. Ook is er in die tijd een jachtslot gebouwd door de Heren van Gelre. Dit jachtslot is in de loop der tijd uitgebreid tot een fraai kasteel met nóg fraaiere waterpartijen. Daar is een schitterende tekening van bewaard gebleven.

Waar kwam dat water vandaan? Van de Imboschbeek? En voorzagh die beek ook die oude molen van water? Maar er is daar nóg een beek te vinden: de Coldenhovense beek, die ook tussen De Imbosch en Koldenhove ontspringt maar veel korter is: ongeveer één kilometer. Ook die kan de oude molen en het landgoed van water hebben voorzien.

Even oostelijk van de Coldenhovense beek zijn duidelijk de resten te vinden van een andere beek. Is/was dit de Imboschbeek? Als je de droge beek volgt richting Imbosch wordt de bedding steeds ondieper en eindigt na een kleine kilometer in een heuveltje. Dit is zeker niet het begin van deze beek, want een eindje verderop zijn opnieuw sporen te zien van deze loop. Ook die verdwijnen bij heuvels, en daarna raak je het spoor bijster. Pas na een hogere heuvel, vlak voor de Imbosch, is de beek weer terug te vinden: daar waar hij de Imboschweg snijdt. Dat is vlak na de zuil die aangeeft dat je welkom bent in de gemeente Rozenaal. Daarna wordt het gemakkelijker. Waar de Imboschweg het buurtschapje bereikt linksaf. Na zo'n 250 meter zien we aan weerszijden van de weg de bedding van de Imboschbeek. Soms staat er zelfs water in. Ook naar het zuiden toe is de beek goed te volgen; er zijn zelfs twee takken te zien die naar de koppen leiden.

Wat is er gebeurd met de Imboschbeek?

Terug naar de plek waar de oude beekloop in het zand verdwijnt. Zo'n 50 meter naar het noordwesten liggen de koppen van de Coldenhovense beek. Tot voor enige jaren, voor de grote onderhoudsbeurt van de beek, zag die eerste kop er wat vreemd uit: hij eindigde namelijk niet in een echte sprenghenkop. Toen was nog duidelijk te zien dat de beek verder heeft gelopen. Nu is op die plek een heuse sprenghenkop aangelegd, maar die is dus niet origineel.

Bijzonder is dat dit abrupte einde op precies dezelfde hoogte ligt als bij de oude beekloop, 50 meter verder naar het oosten. Dat geeft te denken! Wat hier gebeurd is moet een tragedie zijn geweest voor de molenaars in Koldenhove en Eerbeek: de sprengh is dichtgestoven door het stuifzand! En niet alleen op deze plek, maar op meerdere plekken. Op een kaart van 1840 is duidelijk te zien dat de rand van het stuifzand tot aan en over beide sprenghen reikte. Dat betekende dat er geen water meer was voor de molens. En dus geen inkomen. Met man en macht moet er gewerkt zijn om het stuifzand tegen te houden en de beek op peil te houden. Voor de Imboschbeek was het te laat: die werd opgegeven. De Coldenhovense beek was wellicht ook onthoofd en zal dus minder water hebben gegeven. Wellicht zijn toen de nu vervallen sprenghenstelsels aan de zuidoostkant van Koldenhove (nu een papierfabriek) uitgegraven. Om weer voldoende water te krijgen. En op een veiliger plek: verder weg van het stuifzand!

Wanneer is dit allemaal gebeurd?

Op een kaart uit 1806 is de huidige situatie al goed te herkennen. In 1700 koopt stadhouder-koning Willem III het landgoed Coldenhove aan. Dit landgoed had grote waterpartijen en een aantal papiermolens. Er was dus veel water nodig; veel meer dan er nu beschikbaar is. In de 16e eeuw waren er grote verstuingen vanuit het zuidelijke deel van de Zilvense heide in de Loenermark. Moeten we de teloegang van de Imboschbeek in die tijd plaatsen?

Foto: Gert Jan Blankena

Mochten er mensen zijn die belangstelling hebben om het gebied eens nader te bekijken. Graag opgeven bij het secretariaat. Bij voldoende belangstelling wordt er een wandeling georganiseerd in het betreffende gebied.

Cursus Wilde Planten KNNV- Arnhem

De afdeling Arnhem van de KNNV organiseert al sinds meer dan twintig jaar jaarlijks een cursus Wilde Planten. Inmiddels hebben meer dan vijfhonderd mensen deze cursus gevolgd. Hoofddoel van de cursus is deelnemers te leren hoe ze met behulp van een flora zelf de naam van wilde planten kunnen vinden. Daarnaast komen ook andere onderwerpen aan bod zoals de bouw van planten, de voortplanting, de relatie met insecten en de systematiek. Verder is er ruimte voor bewondering en verwondering. De volgende cursus wordt gegeven in de periode begin april tot half juni 2018.

De cursus omvat negen lessen op woensdagavond van 19.30 tot 22.00 uur en drie excursies op de zaterdagochtend. De lessen beginnen met een (meestal korte) inleiding. Daarna volgen praktische oefeningen in het zelf determineren van planten. Dat doen we in kleine groepjes met begeleiding van ervaren mensen. Tijdens de excursies bezoeken we plekken met een voor Nederland bijzonder rijke flora.

Praktische informatie

De cursusdata zijn: 4, 11, 18 en 25 april, 9, 16, 23 en 30 mei en 6 juni. De excursies zijn op 21 april, 12 mei en 2 juni. De cursus wordt gegeven in de Thomas à Kempisschool, Thomas à Kempislaan 25, 6822, LR Arnhem.

De cursusprijs is €55 voor IVN- en KNNV-leden en €60 voor niet-leden. Daarbij is een reader inbegrepen.

Als Flora gebruiken we de achtste druk van de KNNV-uitgave: 'Veldgids Nederlandse Flora' van Henk Eggelte. Verder zijn nodig een loep (vergroting 10x) en een spits pincet. De Flora, kan via de cursus worden besteld.

Inlichtingen en aanmelding bij:

Wil Wamelink 026-3643990

w.wamelink2@upcmail.nl

of bij

Margriet Dernee 06-42564229 tussen 18.00 u. – 20.00 u.

margrietdernee@upcmail.nl

INDIEN ONBESTELBAAR: H. HESKAMP - T HAAGJE 12 - 6961 GM EERBEEK

Zaterdag 10 februari 09.00 uur
Voorwandelen landgoed Groenouwe
Eerste gids: Bert van de Saag
Overige gidsen: Sandra Omlo en Jan Coenraads

Zondag 11 februari 14.00 uur
Publieksexkursie landgoed Groenouwe
Thema: Landgoederen
Start: Einde asfaltering Imboschweg, Loenen

Maandag 19 februari 20.00 uur
Coördinatorenoverleg
BHV-gebouw, Kloosterstraat 21, Eerbeek

Zaterdag 10 maart 09.00 uur
Voorwandelen Appense veld
Eerste gids: Aad van Leeuwen
Overige gidsen: Jan Groenhof en Jan Coenraads

Zondag 11 maart 14.00 uur
Publieksexkursie Appense veld
Thema: Cultuurhistorie
Start: treinstation Klarenbeek

Maandag 19 maart 19.30 uur
Algemene Ledenvergadering
Pater Dekkerhuis H.A. Lorentzstraat 20, Eerbeek

Donderdag 29 maart 09.30 uur
Vierseizoenewandeling Groot Engelenburg
Start: Parkeerplaats, Eerbeekseweg 3 Brummen

Zondag 8 april 09.30 uur
Fotowandeling Midachten De Steeg
Start: bij de Smidsallee
Graag aanmelden via de website
[www. ivn-erbeek.nl](http://www.ivn-erbeek.nl)

Zaterdag 14 april 09.00 uur
Voorwandeling vroege vogels, Loenermark
Eerste gids: Joop Gerretse
Overige gidsen: Lambert Kouwenberg en Aad van Leeuwen

Zondag 15 april 06.45 uur
Publieksexkursie vroege vogels Loenermark
Thema: vogelzang
Start: Parkeerplaats Ramenberg Groenendaalseweg Loenen

Alle excursies duren ongeveer twee uur, tenzij anders aangegeven